

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 17 (276) ВЕРЕСЕНЬ

2013

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Мистецька освіта: історія, теорія, практика

№ 17 (276) вересень 2013

Засновано в лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 11 від 27.06.2013 року)

Виходить двічі на місяць

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступники головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Бурьян М. С.**,

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.**,

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.**,

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.**,

доктор педагогічних наук, професор **Горошкіна О. М.**,

доктор сільськогосподарських наук, професор **Конопля М. І.**,

доктор філологічних наук, професор **Синельникова Л. М.**,

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії «Педагогічні науки.

Мистецька освіта: історія, теорія, практика»:

доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.**, (м. Луганськ, Україна)

доктор педагогічних наук, професор **Гавриш Н. В.**, (м. Луганськ, Україна)

кандидат педагогічних наук, доцент **Горбуліч Г. В.** (відп. секретар), (м. Луганськ, Україна)

доктор філософії, професор **Зоран Ракіч** (м. Белград, Сербія)

доктор мистецтвознавства, професор **Імханицький М. Й.** (м. Москва, Росія)

доктор педагогічних наук, професор **Командишко О. Ф.** (м. Москва, Росія)

доктор педагогічних наук, професор **Ротерс Т. Т.**, (м. Луганськ, Україна)

доктор педагогічних наук, професор **Сташевська І. О.** (відп. редактор)

доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.**, (м. Луганськ, Україна)

Редакційні вимоги до технічного оформлення статей

Редакція „Вісника” приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, праве й лівє) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см .

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2012.

Статті у „Віснику” повинні бути розміщені за рубриками.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова „Список використаної літератури” або після слів „Список використаної літератури і примітки” (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською, російською) та 22 рядки (англійською) мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

16.	Бєлїкова В. В. Інтерпретація музичної мови фортепїанних творів М. Степаненка.....	109
17.	Борисова С. В. Психолого-педагогїчні принципи фортепїанної методики для початкївцїв В. Макарова.....	120
18.	Ван Цзянь Шу. Педагогїчні умови формування вокально-виконавської майстерностї майбутнїх учителїв музичного мистецтва.....	127
19.	Кулдиркаєва О. В., Лебєдєва М. В. Творчїсть М. Жербїна у професїйній пїдготовцї майбутнїх вокалїстїв.....	135
20.	Мїщенко В. О. Деякї особливостї музичної пам'ятї як складової психїчної дїяльностї виконавця.....	140
21.	Пїддубна О. М. Роль технїчної майстерностї в розвитку творчих здїбностей майбутнїх учителїв образотворчого мистецтва.....	146
22.	Полтавська Н. А. Вплив мистецтва на формування духовних цїнностей старшокласникїв в освїтньому просторї.....	151
23.	Реброва О. Є. Змїст і результати експериментального дослїдження художньо-ментального досвїду майбутнїх учителїв музики та хореографїї.....	160
24.	Соболева О. М. Деякї аспекти рацїонального формування амбушуру флейтиста на початковому етапї музичного навчання.....	169
25.	Таранов Р. А. Дилема формування звуку на гїтарї: протирїччя мїж звукодобуванням і звукоутворенням	175
26.	Чеснокова Н. Ю. Артикуляція метро-ритмїчної формули як засїб формування базових елементїв виразного виконання.....	180
27.	Юсеф Ю. В. Прїоритети професїйної соцїалїзацїї студента-лїкаря ..	196

ПЕДАГОГІКА ЗА КОРДОНОМ

28.	Нїколаї Г. Ю. Інтеркультурнїсть музичної спадщини Станїслава Монюшка	204
29.	Повалїй Т. Л. Змїст хореографїчної освїти в республїцї Польща: інтеркультурний аспект.....	213
30.	Сташевська І. О. Експериментальна музична дїяльнїсть як ефективний засїб художньо-творчого розвитку дїтей дошкїльного вїку	218
31.	Фїлїппенко Н. А. Музична пїдготовка вчителїв їнтегрованого навчання в Польщї: регїональний аспект.....	228
32.	Хачїнські Я. Духовна культура як сфера упровадження цїнностей у музицї (теоретичнї засади освїтньої програми „Чотири музичнї культури”)	234

УДК 378.75

О. М. Піддубна

РОЛЬ ТЕХНІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Проблема розвитку творчих здібностей набуває сьогодні значущості та актуальності, тому що є важливим складником особистості вчителя образотворчого мистецтва. На сьогодні більшість дослідників наголошує на оволодінні образотворчою грамотою. Майбутній учитель образотворчого мистецтва може добре розуміти основні правила й закони малювання з натури, але не вміти використовувати отримані знання на практиці, тому, крім отриманих знань, він повинен опанувати технічну майстерність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що дослідженню проблеми розвитку творчих здібностей майбутніх учителів завжди було приділено належну увагу. Шляхи та засоби розвитку творчого потенціалу студентів художньо-графічних факультетів у процесі вивчення художніх дисциплін досліджували А. Бондарева, В. Зінченко, О. Кайдановська, О. Ткачук, Є. Шорохов та ін. У працях З. Гурич аналізується значення декоративного мистецтва у процесі виховання творчої особистості студентів художньої спеціальності. Методику формування творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва розглянуто в роботах М. Стась. Формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення основ композиції досліджує О. Кайдановська. Розвиток творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах застосування комп'ютерних технологій обґрунтовано Л. Покровщук. Методиці формування базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів початкових класів присвячено праці І. Мужикової.

Незважаючи на значну кількість досліджень, психолого-педагогічні аспекти розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами розвитку технічної майстерності визначені недостатньо, зазначена проблема не отримала достатнього висвітлення. Тому мета статті полягає в розкритті ролі технічної майстерності як важливого чинника розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Завданнями статті є аналіз поняття „технічна майстерність”, висвітлення методів активізації творчої діяльності та характеристика технічних прийомів роботи з декількома художніми матеріалами, що є складниками технічної майстерності й оволодіння якими є віддзеркаленням розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Віртуозність оволодіння технічною майстерністю надає можливість учителю віддаватися творчості, здійснювати творчі задуми, адже „творити – означає надавати форму майбутньому” [1, с. 304]. Як зазначає А. Маслоу, особистість, яка самореалізується, завжди творча [2]. Учитель, який володіє художнім матеріалом, добре знає його природу, його якості, демонструє свою високу творчу майстерність. У різних видах мистецтва техніці виконання приділяють найбільшу увагу. А в навчанні малювання питання техніки виконання іноді не враховують.

Одним із методів активізації творчої діяльності з дисципліни „Малюнок” є метод залучення молодого спеціаліста до дослідження творчого процесу майстрів малюнка. Пояснюючи студенту, як опанувати досвід творчої діяльності майстрів минулого й показуючи зразки різного трактування художнього образу, ми залучаємо студентів до активної творчої діяльності [3, с. 50].

Професійні вміння, які здобула особистість, не лише визначають якість її діяльності, але й сприяють прояву творчих здібностей. Уміння – це здатність людини виконувати будь-які дії на основі раніше отриманого досвіду із застосуванням певних прийомів і способів. Потрібно враховувати, що вміння розвиваються та вдосконалюються поступово, спочатку вони слабко виявлені, потім, у процесі вироблення правильних навичок, зміцнюються. Розкриваючи психологічну природу умінь (майстерність) і навичок, Б. Ломов зазначає: „Уміння є складовою психічної освіти. Вони формуються на основі системи навичок, що належать до одного й того самого виду діяльності. Проте сама по собі система навичок ще не забезпечує можливості самостійно виконувати ту або іншу роботу” [4, с. 306].

Навички – це автоматизовані прийоми і способи роботи [5, с. 241]. Вони закріплюються у процесі виконання вправ, кількість яких залежить від індивідуальних психологічних особливостей студентів. В основі виконання вправ має бути покладено чітко сплановану й послідовну систему. У процесі виконання вправ та під час засвоєння методів роботи можна опанувати необхідними технічними навичками. Вироблення необхідної свободи в діях руки, коли образотворчі засоби (лінія, штрих, тушування) використовуються без зусиль і напруги, має бути доведено до автоматизму. Система знань та система навичок дають готовність майбутньому вчителю образотворчого мистецтва до самостійного вирішення поставлених перед ним завдань. Уміння включає не лише практичні, але й розумові дії. Отже, майстерність у художньо-мистецькій діяльності „виникає на основі вже вироблених навичок, умінь і знань” [6, с. 300].

Ознайомлення з технічними прийомами роботи, правильна постановка руки на самому початку навчання малюнка дає можливість надалі успішно розвивати творчі здібності кожного студента. Яка б не була індивідуальна система й методика навчання малюнка в педагога,

якщо студент на перших же курсах отримав правильну технічну підготовку, він у будь-якого керівника успішно розвиватиметься далі [3].

Процес оволодіння професійною майстерністю неможливо віднести до механічної роботи, далекої від творчості. Процес оволодіння мистецтвом малюнка є творчим, але виявляється він у кожного студента по-різному. Низький рівень технічної майстерності говорить про слабку творчу активність студента; високий рівень технічної майстерності, навпаки, говорить про значний творчий потенціал.

Під час розгляду цієї проблеми не варто змішувати поняття „техніка малюнка” та „манера”. П. Чистяков зазначав: „Манірність усякому своя властива за природою, отже, вчити тут нічого; вчити потрібно законів, правильності й тільки, а відтінок у кожного залишається свій. У всякого своя природа, а закон один” [7, с. 224]. Отже, манера – це почерк художника, який пов’язаний з його темпераментом, характером [5, с. 219].

Існує безліч технічних прийомів роботи олівцем, сангіною та іншими матеріалами. Кожен вид техніки має свої специфічні особливості. Працюючи вугіллям або сангіною, студент може застосувати різну техніку малюнка: в одному випадку обмежитися тільки тоном, в іншому – поєднувати тон зі штрихом. Освоївши техніку виконання, залучаючись до творчості, необхідно навчитися правильно користуватися художніми матеріалами. Замінюючи олівець на перо, студент економить час і отримує можливість передавати форму в малюнку лаконічними й виразними засобами. Перо дає тонку, ніжну лінію і дозволяє промальовувати деталі. Крім того, робота пером з самого початку привчає студентів наносити лінії обдумано. Перо дисциплінує студента, його рука набуває легкості рухів, виробляється майстерність. Наприклад, під час роботи олівцем не варто затирати малюнок пальцем, він стає брудним і маловиразним та не дає потрібної прозорості, втрачає свою свіжість. У процесі роботи вугіллям, сангіною, соусом розтирання допомагає досягти різноманітних нюансів, тут метод затирання дозволяє студентові отримати більш тонкі переходи від світла до тіні. Говорячи про технічну майстерність, ми маємо на увазі ті засоби виразності, за допомогою яких студент шукає в малюнку найбільшого ефекту та виразності. Художня форма може бути виражена найрізноманітнішими технічними прийомами. Завдання малюнка – розкрити технічні прийоми, показати їх використання на практиці.

У своїх дидактичних правилах Ян Амос Коменський писав: „Абсолютно не розумний той, хто вважає, що дітей необхідно вчити не тією мірою, якою вони можуть засвоювати, а якою тільки він сам бажає, оскільки треба допомагати розвивати здібності, а не пригнічувати їх, і вихователь (вчитель), так само як і лікар, є тільки помічником природи, а не її господарем” [8, с. 347].

Майбутньому вчителю образотворчого мистецтва для досягнення успіху в роботі необхідно „досягти злагодженої координації дій руки, ока

й думки, щоб думка керувала діями руки, а око перевіряло правильність цих дій” [3, с. 57]. На це звертали увагу своїх учнів усі видатні художники-педагоги. Так, наприклад П. Брюллов наголошував: „Малювати потрібно вміти раніше, ніж бути художником, тому що малюнок складає основу мистецтва ..., механізм, тобто технічну майстерність потрібно розвивати з ранніх років, щоб художник почав роздумувати й відчувати, передавати свої думки правильно й без жодних ускладнень ...” [9, с. 273].

Техніка сама собою не приходить, як це намагаються довести прихильники „вільного виховання”. Для того, щоб допомогти студенту набути навичок у малюванні й майстерності, необхідно давати йому спеціальні завдання для руки, ока й мислення. Критерії, що визначають ефективність вправ, такі: спрямованість якості, що впливає на підвищення діяльності; прагнення працювати краще; аналіз результатів і розуміння причин допущених помилок, самоконтроль; поступовий перехід від менш складного до складнішого [3].

Отже, успіх творчої діяльності залежить від чіткої координації розумових і рухових процесів. Техніка малюнка – це засіб художнього вираження думки. У малюнку художник-педагог кожним штрихом, лінією, плямою передає глядачеві своє судження про зміст предмета. Основою розвитку творчих здібностей і майстерності є усвідомлене ставлення до технічної майстерності, формування якої є перспективою подальших розвідок у напрямку професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Тільки свідомо використовуючи технічну майстерність, можна поступово дійти до розвитку творчих навичок майбутніх фахівців.

Список використаної літератури

1. Сумерки богов (сборник произведений Ф. Ницше, З. Фрейда, Э. Фромма, А. Камю, Ж. П. Сартра) / [под ред. А. А. Яковлева]. – М. : Политиздат, 1990. – 398 с.
2. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу ; [пер. с англ.]. – СПб. : Евразия, 1999. – 478 с.
3. Ростовцев Н. Н. Развитие творческих способностей на занятиях рисованием : [учебное пособие для студентов художественно-графических ф-тов пед. ин-тов] / Н. Н. Ростовцев, А. Е. Терентьев. – М. : Просвещение, 1987. – 176 с.
4. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – М. : Политиздат, 1984. – 368 с.
5. Тлумачний словник сучасної української мови : Близько 50 000 сл. / [уклад. І. М. Забіяка]. – К. : Арій, 2007. – 512 с.
6. Педагогічний словник / [за ред. дійсного члена АПН України М. Д. Ярмаченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
7. Чистяков П. П. Письма, записные книжки, воспоминания / П. П. Чистяков. – М. : Искусство, 1953. – 310 с.
8. Коменский Я. Избранные педагогические сочинения : в 2 т. / Я. Коменский. – Т. 1. – М. : Педагогика, 1982. – 665 с.
9. Брюллов К. П. В письмах, документах

и воспоминаниях современников / К. П. Брюллов ; [сост. и авт. предисл. Н. Г. Машковцев]. – [изд. 2-е, доп.]. – М. : Изд-во Акад. художеств СССР, 1961. – 318 с.

Піддубна О. М. Роль технічної майстерності в розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва

У статті визначено проблему професійної підготовки вчителя образотворчого мистецтва. Розглянуто вплив технічних навичок на формування творчої активності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Проаналізовано такі поняття, як уміння, навички, майстерність, манірність. Показано технічні прийоми роботи декількома художніми матеріалами. Окреслено рівні технічної майстерності. Зазначено критерії ефективності вправ, спрямованих на оволодіння технічними прийомами роботи.

Ключові слова: творчі здібності, технічна майстерність, учитель образотворчого мистецтва.

Поддубная О. М. Роль технического мастерства в развитии творческих способностей будущих учителей изобразительного искусства

В статье рассмотрена проблема профессиональной подготовки будущего учителя изобразительного искусства. Рассмотрено влияние технических навыков на формирование творческой активности будущих учителей изобразительного искусства. Проанализированы такие понятия, как умения, навыки, мастерство, манерность. Отражены технические приёмы работы несколькими художественными материалами. Очерчены уровни технического мастерства. Обозначены критерии эффективности упражнений, направленных на овладение техническими приемами работы.

Ключевые слова: творческие способности, техническое мастерство, учитель изобразительного искусства.

Poddubnaya O. M. The Role of the Technical Mastery in the Creative Skills Development of the Future Teacher of the Descriptive Art

The article deals with the issue of the professional preparation of the future teachers of fine arts. The latest researches and publications on the issue of the creative skills development of future teachers of fine arts are analyzed. The masters' creative activity experience is considered.

The methods on the creative work activization of future teachers of fine arts are determined. Such notions as skills, habits, mastery and mannerism are analyzed. The influence of technical habits on the creative activity formation of future teachers of fine arts is contemplated. It is mentioned that the creative activity success depends upon the accurate coordination of intelligent and moving processes.

The working technical techniques are reviewed; technical procedures

of work with a pencil, sanguine, sauce, coal, a feather are reflected. The characteristics is given to the working procedures with several artistic materials, their specific peculiarities are taken into the account. The means of expression are shown by means of which a student achieves the biggest effect and mastery in the drawing. The levels of the technical mastery of future teachers of fine arts are described, the effectiveness criteria of technical procedures usage during fine art work are determined.

Key words: creative skills, technical mastery, a teacher of fine arts.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2013 р.

Прийнято до друку 31.05.2013 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Горбуліч Г. В.

УДК 373.5.037:7

Н. А. Полтавська

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Людина здавна наповнювала своє життя мистецтвом різних видів та жанрів. Мистецтво сприяло проживанню життєвих ситуацій та формуванню їхньої емоційної оцінки, завдяки щорічним обрядовим дійствам закріплювало певну суму знань та навичок, необхідних у побуті.

Існує багато визначень мистецтва. По-перше, мистецтво – це специфічний вид духовного відбиття і засвоєння дійсності. Упродовж багатьох років дослідники мистецтва зазначали, що воно має формувати й розвивати здатності людини творчо перетворювати навколишній світ і самого себе за законами краси. По-друге, мистецтво – це один з елементів культури, у якому акумулюються художньо-естетичні цінності. По-третє, це форма чуттєвого пізнання світу. По-четверте, у мистецтві виявляються творчі здатності людини. Мистецтво можна розглядати як процес освоєння людиною духовних цінностей.

Виховну роль мистецтва, що гармонізує внутрішній світ людини, відзначали діячі мистецтва, науки, педагогіки різних епох: Платон, Аристотель, В. Да Фельтре, Ф. Петрарка, Е. Роттердамський, Ф. Шиллер, Г. Гегель, І. Кант; вітчизняні мислителі: В. Белінський, К. Ушинський, М. Чернишевський, Л. Толстой та інші.

Дослідження культуроутворювальних функцій мистецтва було розпочато у вітчизняній науковій думці О. Бакушинським, Г. Лабунською, С. Шацьким і продовжено такими вченими, як Д. Кабалевський, Б. Неменський, Б. Юсов.